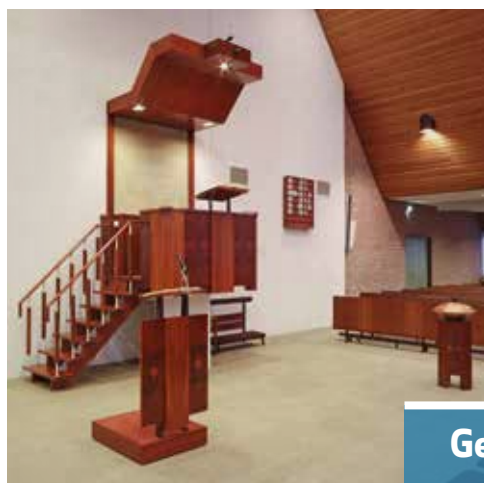

KERKELIJK WEEKBLAD VAN
DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN

de

AAMBINDER

Gereformeerde Gemeente Hardinxveld-Giessendam

15/08/2019
jaargang 97

nr 46

Op 19 september 1997 overlijdt ouderling H. de Hek te Hardinxveld-Giessendam, in de leeftijd van 65 jaar. Ruim 27 jaar heeft hij de gemeente in het ambt gediend. Na zijn overlijden schrijft ds. W.J. Karels onder meer: 'In de nacht van donderdag op vrijdag, 19 september, 's morgens om kwart over vier, was het ogenblik daar, dat onze geliefde ambtsbroeder Huibert de Hek, de reisstaf mocht neerleggen, de loop mocht beëindigen en in

mocht gaan in de rust die er overblijft voor het volk van God. (...) En aldaar zal geen nacht zijn. Want wat een nachten van bange strijd en aanvechtingen moesten nog doorworsteld worden door onze ambtsbroeder, voordat de verklager der broederen, de satan, zijn prooi moest loslaten. Maar wat is ook gebleken, dat de levende Kerk, ondanks alle aanvallen, in de handpalmen Gods gegraveerd ligt en dat hun muren steeds voor Hem zijn'.

Een waarschuwend voorbeeld

Koning Asa had in zijn koninkrijk Juda, na de regering van zijn grootvader Rehábeam en zijn vader Abia, een krachtige reformatie ter hand genomen.

Want de HEERE aangaande, Zijn ogen doorlopen de ganse aarde, om Zich sterk te bewijzen aan degenen, welker hart volkomen is tot Hem' 2 Kronieken 16:9a

Toen Zerah, de Moor, met zijn geweldige leger tegen Juda optrok, had hij zijn vertrouwen op de Heere mogen stellen en is niet beschaamd. Zerah werd door de Heere geplaagd en verpletterend verslagen. Aangespoord door de profeet Azária, de zoon van Oded, had hij daarna zijn reformatiewerk met dubbele ijver voortgezet, zodat de afgoden uitgeroeid werden en de dienst des Heeren hersteld. In een grote volksvergadering werd een plechtig verbond gesloten en gezworen dat ze de Heere zouden zoeken met hun ganse hart en met hun ganse ziel. De Heere gaf daarop rust en betoonde kennelijk Zijn zegen.

En dan komt de beproeving. De koning van Israël, Baësa, zoekt oorlog met Juda. Een veel zwakker leger dan dat van Zerah, de Moor. Maar in plaats van de knieën te buigen, de nood aan de Heere bekend te maken en zijn betrouwen ook nu op de Heere te stellen, zoekt Asa hulp bij Benhadad, de koning van Syrië. Daar offert hij zelfs de schatten van de tempel aan op. Naar het schijnt met een goed resultaat. Baësa moet noodgedwongen zijn vijandelijke activiteiten staken.

Bezoek van een ziener

Maar dan krijgt de koning bezoek van een knecht Gods. De ziener Hanáni. Die moet hem bestraffen omdat hij niet op de Heere, maar op een méns vertrouwd heeft.

Wellicht heeft Asa voorwendsels gehad voor zijn handelwijze. Misschien geredeneerd dat we toch de middelen moeten en mo-

gen gebruiken. Misschien het voorbeeld van andere, zelfs van Godvruchtige voorgangers tot norm gesteld. Salomo sloot toch ook een overeenkomst met Hiram, de koning van Tyrus. Maar de Heere ziet daar dwars doorheen. Zijn ogen doorlopen de ganse aarde. Volgens de kanttekening: 'Zijn voorzienigheid, waardoor Hij ziet en weet wat in alle landen geschiedt, niet alleen in het algemeen, maar ook in het bijzonder, acht nemende op een iegelijks doen'. Voor Hem is niets verborgen. Ook niet wat de overleggingen zijn van ons hart. Hij ziet waar wij ten diepste op vertrouwen en steunen. Asa was wel uit zijn zorg en nood gered. Maar Hij was tevens de gunst des Heeren kwijt.

Hoe is dat bij ons? Misschien hadden we een tijd in ons leven dat we onszelf en ons gezin, ons bezit en onze gezondheid, onze vrees en onze zorg, in Zijn hand mochten leggen. Daarin mochten we Gods zegen en goedkeuring ervaren. Daarin zijn we met Hem niet beschaamd uitgekomen. We hadden rust en vrede in ons gemoed. We hadden een teer en afhankelijk gebedsleven. We mochten geloven dat Hij regeerde en ons niet anders zou toeschikken dan Hij in Zijn wijsheid voor ons nuttig en nodig oordeelde.

En later? En nu? Ons hart niet meer volkomen met de Heere? De middelen boven Gods voorzienigheid geplaatst? Veel voorwendsels en argumenten gezocht en gevonden? Maar Gods gunst kwijtgeraakt? Al blijven we wellicht spreken over Godsvertrouwen. Maar Gods ogen doorlopen de ganse aarde. Die ogen zien in de diepte van ons hart en peilen de diepste overleggingen van ons gemoed. Voor Hem is niets verborgen.

De wil van Zijn Vader

De Heere bewijst Zich sterk aan hen, wier hart volkomen is tot Hem. Het is genade als ons hart volkomen mag zijn tot Hem. Het is vrucht van Christus' arbeid, Die Zich volkomen aan de wil van Zijn Vader mocht overgeven. Degenen, wier hart volkomen mag zijn en blijven met de Heere, zullen juist in de bangste omstandigheden de gunst des Heeren ervaren en met Habakuk mogen getuigen: 'Alhoewel de vijgeboom niet bloeien zal, en geen vrucht aan de wijnstok zijn zal, dat het werk des olijf-

ds. G. Hoogerland,
Rotterdam-
IJsselmonde

In dit nummer

4 Commentaar: Zondags en doordeweeks

8 Wat zeggen ons de cijfers? [1]

20 Berijmde psalmen

- 2** Een waarschuwend voorbeeld
- 3** Het zien op Jezus in Zijn leven [32]
- 5** Leidt afwijzing van de Joodse godsdienst tot Jodenhaat? [1]
- 6** 100 jaar De Saambinder [30]
- 7** Al deze woorden [32]
- 9** Ambtelijke zwijgplicht en de ledenvergadering
- 10** De taal der bevinding [35]
- 11** Godsdienstonderwijs op de openbare basisschool
- 12** Verdwenen gemeente: Maastricht [1]
- 13** Boekennieuws
- 14** Jeugdtribune
- 15** Kerknieuws
- 15** Berichten
- 16** Kerkdiensten

Het zien op Jezus in Zijn leven [32]

HOOFDSTUK 3

Isaac Ambrosius

booms liegen zal, en de velden geen spijsze voortbrengen; dat men de kudde uit de kooi afscheuren zal, en dat er geen rund in de stallingen wezen zal, zo zal ik nochtans in den HEERE van vreugde opspringen, ik zal mij verheugen in den God mijns heils.'

Asa kreeg te horen dat juist door zijn vertrouwen op mensen en middelen Gods hand tegen hem zou zijn. Zijn leven zou vol onrust zijn en - al zouden we met sommige verklaarders instemmen dat hij toch een kind van God was - zijn leven zou een ellendig einde hebben.

Asa werd toornig op Gods trouwe knecht, die hem deze eerlijke boodschap bracht. En ten diepste toornig op God. Daardoor heeft hij zijn schuld nog zeer vermeerderd en zijn ellende vergroot.

Wat kan er veel zijn door de algemene werking van Gods Geest, waar later niets van overblijft. Het ware Godsvertrouwen kan slechts worden beoefend door de genade van het ware zaligmakende geloof en zolang de Heere de oefening daartoe schenkt. Gods kinderen zijn daarin zo afhankelijk. Zij kunnen door het ongelovig steunen op middelen of mensen bóven de Heere, een grote schuld op zich laden en in grote donkerheid terecht komen. Is het wantrouwen aan de trouwe en Vaderlijke zorg des Heeren eigenlijk niet de grootste zonde en de belangrijkste oorzaak van geestelijke donkerheid? Zeker als die Vaderlijke zorg weleer zo kennelijk mocht worden ervaren.

Schaamte en verwondering

De Heere kent de Zijnen. Hij weet van hun zwakheden, hun gebrek aan geloof en vertrouwen. Nooit kunnen ze zich uit de genadestaat zondigen. Wat is het een voorrecht als de Heere Zijn volk weer in de schuld brengt. Dan zal Hij hen ook met die schuld brengen tot het bloed der verzoening. Door Zijn Geest zal Hij ook de genade van het geloof en het geloofsvertrouwen weer doen opbloeien, zodat ze zich opnieuw aan Hem mogen overgeven met alles wat ze zijn en hebben. Dan verdrijft Hij hun duisternis. Het zal hen in schaamte en verwondering voor Hem doen buigen. Zijn trouw voor een ontrouwe en onverbetterlijke wegloper.

Laat Asa ons allen tot een waarschuwend voorbeeld zijn.

4. Van Christus' zachte juk en lichte last

De redenen van de lichtheid, zoetigheid en gemakelijkheid van de christelijke godsdienst en deszelfs oefening zal ik tot deze stukken brengen.

1. De christelijke godsdienst is gans redelijk. Indien wij de allerbeste wetten inzien, waarnaar de wijste mensen der wereld zich ooit gedragen hebben, zo zullen wij bevinden dat Christus het beste van die alle in deze ene wet gebracht heeft. Enigen hebben aangemerkt dat Christus' leer het kort begrip is van al de wijsheid der allerbeste mannen en een zuiver voorbeeld en afschrift van Zijns Vaders wijsheid. Er wordt niets in de wetten van de christelijke godsdienst gevonden, of het dient tot volmaking van onze geest, tot een kostelijk middel om God te gehoorzamen, om onze plichten te volbrengen en om bij alle gelegenheden aan allerlei aard van mensen wel te doen.

2. De christelijke godsdienst heeft minder ongerustheid en slavernij in zich dan de zonde, of dan enig ding dat haar tegen is. Bijvoorbeeld, als een mens zichzelf voorneemt dat hij een eenvoudig, een godzalig, nederig en afgezonderd leven wil leiden, dan is zijn meeste werk niets anders dan dat hij godsdienstig wil stilzitten en zichzelf niet onrustig maken met de veelheid van onbehoorlijke werken. Maar wie de wereld bemint, die heeft duizend dingen, en elk werk brengt een wereld vol bezigheid mee. De zondige wegen zijn kromme, woeste, steenachtige en oneffen wegen.

O, die moeiten, moeilijkheden en kosten, waartoe de mensen vervallen die hun vleselijke wellusten dienen! Zie, hoe vroeg een eergierig mens kan opstaan en laat te bed kan gaan; zie, hoe hij pluimstrijkt, veinst en zijn hoofd breekt om een weinig wind te bekomen, een adem uit de mond van ijdele mensen! Alleen een christenmens heeft vrijheid; alleen de christelijke godsdienst en deszelfs beoefening brengen de mens tot de vrijheid (Joh. 8:31, 32).

3. De christelijke godsdienst is geheel uit vrede samengesteld: 'Zijn wegen zijn wegen der lieflijkheid, en al zijne paden vrede' (Spr. 3:17).

a. Christus stelt voor een zekere hemelse vrede en gerustheid van binnen: 'Die Uw wet beminnen, hebben grote vrede, en zij hebben geen aanstoot' (Ps. 119:165). Maar daarentegen: 'De goddelozen zijn als een voortgedreven zee, want die kan niet rusten, en haar wateren werpen slijk en modder op. De goddelozen, zegt mijn God, hebben geen vrede' (Jes. 57:20, 21).

b. Hij stelt voor een vrede in huis. Jezus' wetten leren ons hoe wij ons moeten gedragen tegen de zwakheden dergenen die ons aangaan; en in der waarheid, zo iemand de wetten van Jezus Christus gehoorzaam is, die zal met zoetigheid alle verschillen zoeken bij te leggen. Hij giet water op een vonk, hij leeft zoetelijk met zijn vrouw, beweeglijk met zijn kinderen, bescheiden met zijn dienstdoden, en zij allen zien op hem als op hun beschermer, vriend en vader.

c. Hij stelt overal vrede voor. Hij beveelt alle plichten van vriendelijkheid, beleefdheid, liefde en zachtheid des harten tegen anderen.

(wordt vervolgd)

Uit: "Het zien op Jezus" Isaac Ambrosius (uitg. Den Hertog).

's Zondags en doordeweeks

Op gezette tijden komt Franca Treur langs, figuurlijk gesproken dan. Want ik heb haar nooit ontmoet. Dat is eigenlijk wel jammer, want misschien zouden we dan even door kunnen praten over een paar dingen. Zoals over haar artikel naar aanleiding van de tentoonstelling 'Bij ons in de Biblebelt', in Museum Catharijne Convent te Utrecht.

P. Schalk,
Veenendaal

Dat moet wel een goed artikel zijn, want in mijn dagelijkse overzichten kwam ik het in zestien kranten tegen. Wel veertien keer onder de kop 'Alles binnen de eigen zuil', en twee keer met de prikkelende kop: 'Op zondag braaf in de kerk, maar doordeweeks aan het netflixen'. Voor degenen die niet weten wat netflixen is, dat is in feite onbeperkt films bekijken als je abonnee van Netflix bent. Als u het wel wist, meteen maar even de gewetensvraag: klopt die kop? Of, als je niet netflix, hoe ziet dan de rest van de week eruit?

Totale afzijdigheid

Terug naar het artikel van Franca Treur. Ze koppelt de tentoonstelling aan een aantal thema's die meer of minder opgeld doen in de refocultuur. Een voor mij verrassende analyse was dat volgens Franca Treur in de jaren zestig van de vorige eeuw de refozuil werd opgericht, omdat de bevestigend gereformeerden bang waren dat hun kerken zouden leeglopen, in vervolg op protestantse en katholieke kerken. Dat resulteerde volgens haar in 'totale afzijdigheid via eigen scholen, schoolbussen, vakantiehuizen, literatuur en media'. Eerlijk gezegd herken ik dat maar gedeeltelijk. De christelijke school waar ik op zat, was al in 1905 gesticht. Later ging ik inderdaad met een busje naar Gouda, naar De Driestar. Maar daarvan wordt het 75-jarig bestaan dit jaar herdacht.

Refo en wereldgelijkvormig
Maar goed, afgezien daarvan legt Fran-

ca Treur de vinger wel op een echt zere plek. Ze gebruikt de fotoserie van Sjaak Verboom, die allerlei mensen heeft gefotografeerd in zondagse en doordeweekse kledij, als metafoor. Om daarmee duidelijk te maken dat refojongeren op zondag refo zijn, maar doordeweeks wereldgelijkvormig.

Dat is in ieder geval iets om ons op te bezinnen. Natuurlijk kennen we allemaal de vaak gebruikte vergelijking van een bezoek aan koning Willem-Alexander. Dat doe je niet in je spijkerbroek of in je dagse kloffie. Niemand krijgt echter de dag na het bezoek aan de koning het verwijt dat hij zijn nette pak niet meer aanheeft, of dat zij haar mooie jurk weer heeft verwis-

seld voor een rok en een shirtje. Zo mogen we er 's zondags ook best extra verzorgd uitzien als we ons naar de kerk begeven. Dat we de volgende dag iets anders aantrekken, hoeft het probleem niet te zijn, zolang het nette kleding is.

Gewone en ware gelovigen

Bovenstaande vergelijkingen en observaties zouden dan ook niet leiden tot dit commentaar. Maar wel het onderscheid dat Franca Treur vervolgens maakt tussen wat zij noemt 'gewone refo's' en 'ware gelovigen'. Trefzeker geeft ze weer dat ware gelovigen uiteindelijk in de hemel komen en dat 'gewone refo's', 'wanneer er in hun leven geen goddelijk wonder aan hen geschiedt, naar de hel zullen gaan'. Verschrikkelijke werkelijkheid.

Ze koppelt dat overigens heel nadrukkelijk aan het tere onderwerp van de uitverkiezing. En daar gaat het in de redenering van Franca Treur mis, helaas fundamenteel mis. Ze schrijft: 'Als jouw naam in het boek des levens blijkt te staan, dan zal God Zelf ervoor zorgen dat je met je zondige gewoontes breekt. Dus kun je 's zondags in de kerk zitten en hopen op Gods reddende wonder, en de rest van de week lekker netflixen'.

Tegenover het 'Bekeert u' van de Heere Jezus, klinkt het 'Bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn' van de zondaar

Twee kanten

De cruciale fout die Franca Treur hier maakt, is dat ze geen rekening houdt met de verantwoordelijkheid van de mens. Die wordt glashelder verwoord door de Heere Jezus Zelf: 'Bekeert u, want het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen'. Die oproep laat geen enkele ruimte voor zomaar 's zondags in de kerk zitten, net zo min als voor de rest van de week netflixen. De oproep van de Zaligmaker tot bekering legt de volle verantwoordelijkheid bij u, bij jou en bij mij. Zeker, in de wetenschap dat God dat goede werk in je leven moet beginnen. Maar ook in de wetenschap dat God in Christus Zijn hartelijke nodiging en belofte waarmaakt: 'Bidt en u zal gegeven worden, zoekt en gij zult vinden, klopt en u zal opengedaan worden'. Zo ontstaat er een heilzame wisselwerking: tegenover het 'Bekeert u' van de Heere Jezus, klinkt het 'Bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn' van de zondaar.

Leidt afwijzing van de Joodse godsdienst tot Jodenhaat? [1]

'Het onderscheid tussen anti-judaïsme en antisemitisme is ragfijn'. Deze zin uit een stukje over Maarten Luther heeft indertijd vragen opgeroepen. Mij is gevraagd hier nader op in te gaan. Ik wil proberen dat te doen in twee artikelen.

ds. C. Sonneveld,
Alblasserdam

Daarbij gaat het vooral over de vraag of afwijzing van het jodendom als godsdienst leidt tot antisemitisme. Sterker nog: of een dergelijke afwijzing zélf al een vorm is van Jodenhaat.

Kant en zijn driehoek

Voor ds. Kees Kant leidt het geen twijfel: anti-judaïsme, antisemitisme en antizionisme zijn vrijwel onlosmakelijk met elkaar verbonden. In zijn boek "Van Eisenach naar Bethlehem" beweert hij dat deze drie anti-houdingen een driehoek vormen. Van welke kant je de driehoek ook instapt, het een leidt vanzelf tot het ander. Je kunt bijvoorbeeld beginnen als antizionist en denken dat je alleen maar kritiek hebt op de staat Israël en niet op de Joden als volk. Echter, voordat je het weet, zit je in antisemitisch vaarwater.

Ik geloof dat hierin een kern van waarheid zit. Maar ds. Kant gaat verder. Hij stelt ook dat de theologische afwijzing van het Joods-religieuze denken je vroeg of laat tot een antisemiet maakt. Ook als je zegt

geen Jodenhater te willen zijn, speel je de Jodenhater in de kaart en ondergraaf je de Joodse gemeenschap.

Eisenach 1521

Men kan het met Kant oneens zijn - ik ben dat op sommige punten ook en kom daar in het volgende artikel nog op terug - maar wat hij zegt is geen bewering uit de losse pols. Dat wordt duidelijk uit zijn gedegen studie "Van Eisenach naar Bethlehem". Zoals bekend, is Eisenach de plaats waar de Wartburg stond. Luther vond er op 6 mei 1521 een toevluchtsoord en heeft daar (Gode zij dank!) het Nieuwe Testament vertaald. Maar diezelfde Luther zei ook een aantal afschuwelijke dingen over zijn Joodse medemens. In de bovengenoemde publicatie heb ik daarvan iets aangehaald. Die uitspraken waren al erg genoeg, maar in de publicatie van Kant kom je zaken tegen die nog verder gaan. Volgens Luther is de christen een vijand van die 'blinde giftige Joden, maar ook een vijand van hun slechtheid, hun leugens en hun gevloek. Daarom nu en voor altijd: weg met hen!' Andere uitspra-

ken van Luther (te vinden op blz. 36-50 van de hierboven genoemde studie) zijn zo erg dat ik ze niet eens wil herhalen.

Eisenach 1939

De woeste uitvallen van Luther tegen de Joden kunnen gemakkelijk misbruikt worden. Ze waren dan ook koren op de molen van Hitler en de nazi's. Ze werden ook dankbaar opgepakt door de kerkelijke leiders die met Hitler sympathiseerden. Dat gebeurde bijvoorbeeld ruim vier eeuwen na Luthers verblijf in Eisenach. Een select gezelschap van professoren en predikanten van de "Deutsche Christen" was samengekomen op de Wartburg, op precies dezelfde datum als de aankomst van Luther op deze machtige burcht. Het Eisenacher instituut nam de taak op zich om alles in de kerk te ontdoen van Joodse invloeden. Leidinggevend van de "Evangelische Kirche" zetten zich ervoor in om heel de theologie en zelfs de Bijbel te ont-judaïseren. Men werkte door tot het bittere eind van de Tweede Wereldoorlog in 1945 en publiceerde tal van anti-Joodse boeken, inclusief een ont-joodste catechismus. Voor Kant staat het vast: er loopt een rechtstreekse lijn van Eisenach 1521 naar Eisenach 1939. Het is een lijn die hij ook vandaag nog ziet doorlopen, zowel binnen de kerk als daarbuiten.

Bethlehem vandaag

Het boek van Kant heeft als doel deze lijn bloot te leggen en te ontzenuwen. Daarbij richt hij zich vooral op de Palestijnse bevrijdingstheologie. Een theologie die in toenemende mate weerklank vindt binnen christelijke kerken wereldwijd. De Bijbeluitleg van het instituut Sabeel en het Bethlehem Bible College ziet er wel anders uit dan die van het Lutherse instituut uit Eisenach, maar schijn bedriegt. Ook Palestijns-christelijke theologen geven een vertekend beeld van Gods beloften aan Israël en de plaats van dit volk in Zijn heilsplan. In Eisenach zag men Jezus als een Ariër uit Galiléa. Nu wordt Hij voorgesteld als een Palestijn die lijdt onder de Israëliëse bezetting. In beide gevallen wordt de Bijbel op de snijtafel van een politieke theologie gelegd, die geen plaats overlaat voor het Joodse land, het Joodse volk en de Joodse godsdienst. Het is alarmerend dit te lezen. En het is beschamend te beseffen dat de christelijke kerk eeuwenlang aan deze anti-Joodse stemming heeft bijgedragen. Het past ons, wat dat betreft, de hand ook in eigen boezem te steken!

(wordt vervolgd)

Een steen en dan weer eens een kurk

A. Bel,
Vlaardingen

Ds. W.C. Lamain vertrok in 1947 naar Grand Rapids. Hij sprak geen woord Engels. 'Ik heb in de ziekenhuizen weleens gezeten bij ernstig zieken, die geen woord Hollands konden verstaan, en tegen wie ik geen woord Engels kon spreken. O, wat was het zwaar. Menigmaal sprongen dan de tranen in mijn ogen.'

In De Saambinder van 18 december 1947 schreef ds. Lamain: 'Vaak had ik gedacht aan de apostelen, die maar ineens vreemde talen gingen spreken en die toch ook uit Galiléa kwamen, uit een achterland, geen hogescholen en universiteiten bezochten. Soms dacht ik: als 't nu bij mij ook zo eens ging, maar ja, dat bleef achterwege, al is het waar dat diezelfde God wijsheid en verstand moet schenken ook aan mij. Op een keer dat ik er weer zo over lag te peinzen, over die apostelen, kreeg ik te zien dat die mensen een extraordinaire roeping hadden, een extraordinaire bediening, een extraordinair werk, leefden in een extraordinaire tijd, en geroepen met een extraordinair doel. (...)

Bij de lessen die ik nu tweemaal per week krijg, zijn er vrienden die de beide talen Hollands en Engels kennen, die mij helpen in het lezen van de Bijbel en overzetten van het Hollands in 't Engels. Soms ben ik gelijk aan een steen, die op de bodem blijft liggen, en dan weer eens een kurk die naar boven springt'.

Later gebeurde het wel dat hij in het Hollands preekte en op een gegeven moment in het Engels verder ging, om dan na een poosje terug te keren naar het Hollands.

Profijt

Ds. A. Elshout werd in 1967 predikant van de gemeente Artesia (California). Toen hij negentien jaar was, moest hij examens doen voor het praktijkdiploma Engelse handelscorrespondentie. Daarover schreef hij in De Saambinder van 27 november 1969. Hij had zich goed voorbe-

reid, maar bij het laatste onderdeel wist hij zoveel woorden niet, dat alle hoop op slagen de bodem werd ingeslagen. Daarbij kwam dat hij in geestelijk opzicht het zeer benauwd kreeg.

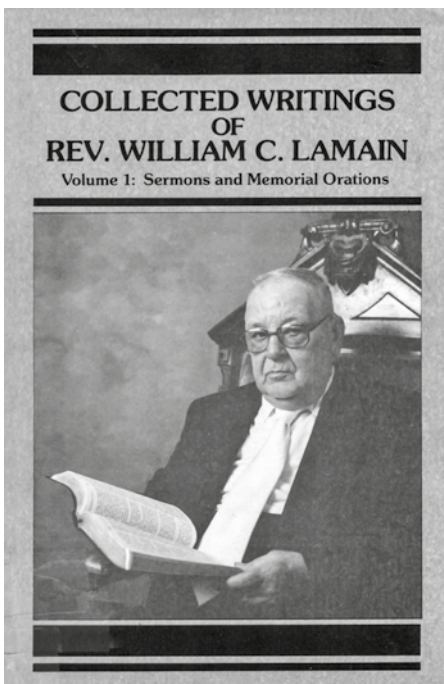
Het dreef hem uit naar de genadetroom: 'Heere, wilt U mij genadiglijk helpen? Ik zal opschrijven wat er in mijn gedachten komt als zijnde de betekenis der woorden!' En de Heere betoonde een Hoorder der gebeden te zijn. Later bleek dat hij de juiste vertalingen had opgeschreven. Ds. Elshout schreef verder: 'Ik kon toen niet weten dat ik jaren later zoveel profijt zou hebben van de studie van toen en menigmaal aan de voet van preekstoelen zou

Eén ding bleef er over en dat was het diepe en niet te ontkennen bewustzijn dat God mij uit de wereld had geroepen om Zijn dienstknecht te zijn.

staan, smekend om dezelfde bijstand voor het spreken in het Engels. Maar ik ondervond en ondervind dat de Heere gisteren en heden Dezelfde is. Dat geeft ons moed om, wat de toekomst ook verder brengen moge, 't oog naar boven te slaan tot voortgaan en voorgaan in dit grote, grote land, dienend in een andere taal dan mijn moedertaal'.

Niet beschaamd

Ds. C. Harinck werd in 1971 predikant van de gemeente Franklin Lakes. In De Saambinder van 2 september 1971 schreef hij over het preken in het Engels. 'Dinsdag was het classis en zijn we hartelijk verwelkomd door ds. Lamain en ds. Heerschap.

Reeds de andere dag vond de bevestiging plaats en donderdags de intrrede, alles in het Engels. Nu is dat vlug geschreven, maar de praktijk was heel wat anders. Al kende ik wat Engels en al had ik de preek tevoren in het Engels uitgeschreven en bestudeerd, toen ik donderdagmiddag mijn uitvoerige schets nakeek, was het alsof ik geen gedachten meer had. Een zware hoofdpijn en een hart vol strijd. Nooit zal ik die middag meer vergeten. Het was een

verliezen van alles. Eén ding bleef er over en dat was het diepe en niet te ontkennen bewustzijn dat God mij uit de wereld had geroepen om Zijn dienstknecht te zijn. Hoe heb ik daar mijn houvast in gevonden en met dit besef als enige houvast ben ik de preekstoel opgegaan en heb het echt met God mogen wagen. Ik ben niet beschaamd uitgekomen. (...) Natuurlijk, ik heb gewerkt en nog steeds, tot diep in de nacht soms. Maar God de

eer, want Hij is mijn Helper geweest. Het mag steeds beter gaan met de taal en ik begin me al wat vrijer te voelen in de prediking. Het is wel wonderlijk, maar ik geloof dat God er in meekomt in iedere taal als je tracht te spreken over een blanke Bruidegom en een zwarte bruid, en hoe deze twee elkander vinden en wat ze in elkander vinden'.

(wordt vervolgd)

RUBRIEK **AL DEZE WOORDEN** [32]

Het gebod van de reinheid

TIEN GEBODEN VOOR ONS

We maken een begin met het zevende gebod. Binnen de beperking van deze jaarserie kunnen er slechts ongeveer vijf korte artikelen aan besteed worden. Dat is gezien de vele vragen bij dit gebod (te) beperkt.

Opvallend dat ons troostboek dit gebod heel breed aan de orde stelt met de vraag (108): *Wat leert ons het zevende gebod?* Breder kan het niet gevraagd worden. Een vraag dus naar onderwijs voor iedereen, gehuwd of ongehuwd. Zo staat het ook in het slot van antwoord 108. Dus, welk onderwijs ligt er in de woorden: *Gij zult niet echtbreken?* 'Echt' is een Oudnederlands woord voor *huwelijk*. 'Waar' en 'hecht' hangen ermee samen. Dat voel je misschien wel. De God van de Sinaï, de HEERE des verbonds, verbiedt nadrukkelijk deze echte, ware en hechte levensband te breken, het huwelijk als trouwverbond stuk te maken. Zoals we weten uit andere geboden wordt ook in dit gebod weer een voorbeeld van een bepaalde grote zonde genoemd. Om al het kwaad aan te duiden, waar het nodige vóór en onder ligt en waar heel veel mee samenhangt, voor een persoon, een gezin en de samenleving. We moeten het

zevende wetswoord dus niet beperken tot alleen de gehuwden.

Wat is de kern van dit gebod? De puriteinse vaders vatten het voor onze kinderen samen in de kleine Catechismus van Westminster in vraag 71: 'Het zevende gebod eist dat wij in ons hart, in ons spreken en gedrag, onze reinheid en die van onze naaste bewaren.' Dát is de kern. Vandaar het opschrift: Het gebod van de reinheid.

De Grote Catechismus van Westminster is in antwoord 138 en 139 aanzienlijk uitvoeriger en praktischer, maar de kern komt op precies hetzelfde neer.

Dat geldt ook van de beide vragen 108 en 109 van onze Catechismus. Hoe kan dat ook anders, wanneer we eerbiedig naar de Heilige Schrift luisteren? Het gaat om Gods onveranderlijke wil, hoezeer de tijden ook veranderen. Daarom is het eerste wat we je willen inscherpen: we zijn bezig met het gebod van de reinheid. In dit verband is het zo passend wat de dichter van Psalm 119 zingt: *Waarmee zal de jongere zijn pad zuiver houden en rein bewaren?* Bij de vele vragen die op je afkomen: richt je naar Gods wil voor alle tijden en mensen: zuiver en rein bewaren!

Wat moeten we dan rein bewaren? Mensen hebben van de Schepper een lichaam en een ziel gekregen. Die vormen een eenheid. Samen maken die onze unieke

persoonlijkheid uit. Vervolgens heeft onze Schepper ons óf manlijk óf vrouwelijk geschapen, met de daarbij behorende lichamelijke en gevoelsmatige kenmerken. Dus twee scheppingsgegevens: dat de Heere ons een lichaam en een ziel gaf. En dat Hij ons manlijk of vrouwelijk schiep. Zowel in het Oude Testament (Gen. 2:27) als in het Nieuwe Testament (Matth. 19:4, bij monde van de Zaligmaker) staat nadrukkelijk dat we 'manlijk en vrouwelijk' zijn geschapen. Zo zijn we heilig en rein uit de handen van God voortgekomen. Zo is en blijft het de bedoeling van de Heere dat dit op Zijn eer en op het welzijn van elkaar zal worden gericht. Ondanks het feit dat onze ongehoorzaamheid en afval van de hoge God alles verwoest heeft. De verbroken verhouding naar Boven wreekt zich ook direct in de verstoorde verhouding tussen man en vrouw.

Naar lichaam en ziel heeft dat enorme gevolgen. Dit uit zich bijvoorbeeld in het schaamtegevoel. Vergelijk Genesis 2:25 maar met Genesis 3:7. Door middel van het zevende gebod eist de Heere echter Zijn beeld in zuiverheid terug. Opdat we de hêrschepende genade in Christus Jezus zullen benodigen. Vandaar deze kern van het gebod van de reinheid, voor jou persoonlijk bedoeld.

v. A.

Wat zeggen ons de cijfers? [1]

Onlangs stond in het RD te lezen dat de gereformeerde gemeenten van Opheusden en Rheden zich aan het beraden waren over de toekomstige ontwikkeling. Hoewel hun kerkgebouwen nog maar recent gebouwd of ingrijpend verbouwd zijn, waren die door de voortdurende groei van de gemeente alweer te klein geworden.

C.S.L. Janse,
Apeldoorn

Vroeger hadden veel mensen geen auto of wilden niet op zondag daarmee reizen.

Ook elders, bijvoorbeeld in Yerseke, doet zich dit probleem voor. Een probleem dat zeker reëel is. Niet alle kerkgebouwen laten zich gemakkelijk uitbreiden, de burgerlijke gemeente stelt zijn eisen en nieuwbouw kost veel geld. Tegelijkertijd is het ook een probleem waarvan men zou wensen dat het zich in alle gemeenten voordeed. Al weten we dat uiterlijke groei niet automatisch ook innerlijke, geestelijke groei betekent, toch is het verblijdend als het kerkbezoek zo zeer toeneemt dat de mensen niet meer in de kerk passen.

Groei en krimp

De werkelijkheid is echter anders. Naast gemeenten die een voortdurende groei vertonen, zijn er ook tal van gemeenten waarvan het ledental terugloopt. Soms al jarenlang. Hoe is dat verschil te verklaren? Heeft dat te maken met de predikanten die er staan? Soms leidt de komst van een predikant inderdaad tot (enige) groei van een gemeente. Vooral wanneer men lang vacant geweest is. Mensen worden aange trokken door de prediking. Daar zijn allerlei voorbeelden van te geven. Maar de invloed van allerlei maatschappelijke factoren is

ook duidelijk aan te wijzen. Dat was vroeger niet anders.

Dat de gereformeerde gemeenten in Rotterdam in de eerste helft van de vorige eeuw zo'n grote omvang kregen, kwam vooral door de groei van de stad zelf. In die havenstad was volop werk te vinden dat op het Zeeuwse en Zuid-Hollandse platteland onvoldoende te krijgen was of slechter betaald werd. Vandaar dat velen die tot de Gereformeerde Gemeenten of aanverwante kerken behoorden naar Rotterdam verhuisden.

Ook nu geldt dat werkgelegenheid een niet te verwaarlozen factor is. Gemeenten in regio's waar de werkgelegenheid beperkt is of een eenzijdig karakter draagt, raken daardoor gemakkelijk leden kwijt. Vaak zijn dat ook jongeren of jonge gezinnen. Het woningaanbod is evenzeer van betekenis. Waar wordt er veel gebouwd en waar is dat om planologische redenen belangrijk minder? Waar zijn de koopwoningen nog betaalbaar en waar zijn, zeker voor jonge gezinnen, de vraagprijzen echt niet meer op te brengen?

Mobiliteit

Van belang is ook de toegenomen mobili-

teit. Mensen zijn veel vrijer in het kiezen van hun woonplaats dan voorheen. Vroeger waren veel mensen hecht verbonden aan de plaats of streek waar ze geboren en opgegroeid waren. Dat gold zeker voor boeren. Maar ook anderen bleven vaak in hun eigen regio. Daar woonde hun familie. Dat is nu heel anders geworden. Daarbij komt dat mensen vroeger veelal woonden in de plaats waar ze werkten. Wie werk kreeg in Amsterdam moest daarheen verhuizen. Of vrouw en kinderen dat nu leuk vonden of niet. Dat is nu anders geworden. Je kunt nu in Amsterdam werken en in Houten of Veenendaal wonen. Het grootstedelijke leefmilieu is tegenwoordig bij velen wel in trek, maar is voor onze mensen bepaald geen pre. Dat heeft ook allerlei gevolgen in kerkelijk opzicht. Kleine (stads)gemeenten zijn in veler oog niet aantrekkelijk. Soms zijn ze ook vergrijsd. Vind je daar wel aansluiting? De kinderen zullen er weinig leeftijdgenoten tegenkomen. Als men dan toch een keuze moet maken, valt die meestal uit ten gunste van een grotere gemeente.

Scholen

Waar een grote gereformeerde gemeente is, is meestal ook een reformatorische basisschool. Voor jonge gezinnen is het een reëel argument bij de keuze van de woonplaats. Terecht.

En waar stuur je je kinderen na de basisschool naar toe? Plaatsen met een reformatorische school voor voortgezet onderwijs en de directe omgeving daarvan hebben daardoor ook veel aantrekkingskracht op gezinnen met kinderen in die leeftijd. Heel begrijpelijk. Die scholengemeenschappen trekken ook tal van leerkrachten aan die zich meestal in de omgeving van de school vestigen. Ook dat leidt tot de groei van gemeenten. Kleine gemeenten daarentegen krimpen of worden opgeheven. De auto is daarbij een factor van betekenis. Vroeger hadden veel mensen geen auto of wilden niet op zondag daarmee reizen. Nu doet men dat gemakkelijker en is er daardoor minder reden om een kleine gemeente in stand te houden. Maar het opheffen daarvan is voor de direct betrokkenen een ingrijpende zaak.

Vanwege het predikantetekort worden onder ons niet vaak nieuwe gemeenten gesticht. En als dat wel gebeurt, hebben ze vaak al gauw meer dan duizend leden. In Sliedrecht moest de nieuwe kerk na zeven jaar al weer uitgebreid worden.

(wordt vervolgd)

Ambtelijke zwijgplicht en de ledenvergadering

ds. P. Mulder,
Geldermalsen

Op je woorden passen. Dat is altijd belangrijk. Je kunt niet alles zeggen. Niet tegen een ander; zeker niet over een ander. En het maakt ook nog uit tegen wie je iets zegt.

Dat is in de werksituatie niet anders. Soms denk je goed na: is het verstandig om dit te zeggen? En hoe doe ik dat dan? Voorzichtig en verstandig met je woorden omgaan, is zeker ook aan de orde in het kerkelijk omgaan met elkaar. In alles geldt immers: we leven bij het negende gebod van de heilige wet des Heeren.

In het kerkelijke en ambtelijke leven zijn vertrouwen en vertrouwelijkheid heel belangrijke zaken. Je moet aan een ambtsdrager iets kunnen toevertrouwen zonder dat het bij een ander terechtkomt. Dat is van groot belang, anders komt er geen goed gesprek over persoonlijke zaken tot stand. Ambtsdragers moeten hun zwijgplicht zorgvuldig in acht nemen.

Vertrouwen en vertrouwelijkheid

Soms is dat best moeilijk. Er is bijvoorbeeld iets aan de hand in de gemeente. De mensen praten erover, helaas: 'Er zou toch eigenlijk censuur toegepast moeten worden in deze situatie'. En zo kan de vraag opeens aan een jong kerkenraadslid gesteld worden: 'Doet de kerkenraad daar niets aan?'

Dat is best even lastig voor de nieuwe ouderling. Wat moet hij zeggen? Hij mag niets zeggen. Hoewel de kerkenraad al

het nodige gedaan heeft. Er zijn bezoeken gebracht; er is meerdere keren vermaand. Er is een maatregel van stille censuur genomen. Maar dat mag door de kerkenraad natuurlijk niet meegedeeld worden. Want dat alles valt onder het ambtsgeheim. Dan is het best lastig als er opeens de vraag komt: 'Doet de kerkenraad daar niets aan?' Een goed antwoord kan zijn: 'De kerkenraad doet wat er gedaan moet worden en daar hoort ook zwijgen bij'. En gemeenteleden horen ook te doen wat ze doen moeten. Dat is in elk geval bidden en misschien ook wel het betreffende lid liefdevol en in vertrouwelijkheid aanspreken. Laten we elkaar als familie en vrienden ook de ruimte geven om ambtsdrager (en echtgenote van een ambtsdrager) te zijn. Juist als er wat spanning rond een bepaalde situatie is. We moeten de gemeente dienen. En dat doen we vaak meer door niet te weten en zeker door niet te praten, dan door te willen weten en wel te praten.

En als er een situatie is dat we toch menen een of ander te moeten opmerken, dan moeten we maar niet meteen een mail sturen of een brief schrijven. Iets op rustige wijze persoonlijk bespreken, is vele malen beter. Elkaar aankijken en met respect en gevoel voor elkaars overwegingen met elkaar spreken, zo behoren we het te doen.

Ledenvergadering

Een ander onderwerp waar een vraag over kwam, is de ledenvergadering. Wat mag er op een ledenvergadering aan de orde gesteld worden? Is de kerkenraad wel open genoeg?

De kerkelijke ledenvergadering is principieel iets anders dan de ledenvergadering van een politieke partij of een schoolvereniging. Daar legt het bestuur verantwoording af aan de ledenvergadering. Over diverse zaken moet de ledenvergadering beslissen. In bepaalde opzichten is de ledenvergadering het hoogste orgaan. Zo is het niet in de kerk. Onze kerkorde kent het instituut ledenvergadering zelfs helemaal niet. Alleen inzake de verkiezing van ambtsdragers is er de ledenvergadering die uit het door de kerkenraad gestelde dubbelgetal kiest. Verder is de ledenvergadering geen geordend instituut. Natuurlijk is het een goede zaak dat er een jaarlijkse mansledenvergadering is waar de leden geïnformeerd worden over de financiële gang van zaken. Maar de penningmeester décharge verlenen, doet niet de ledenvergadering maar de kerkenraad. Ook zal een kerkenraad bijvoorbeeld bij bouwaangelegenheden de beslissing afhankelijk maken van de beslissing van de ledenvergadering (bijvoorbeeld zelfs van tweederde meerderheid). Maar zowel kerkordelijk als juridisch is het principieel zo dat de kerkenraad het bevoegde gezagsorgaan is. Ook kan en mag het op de ledenvergadering dus niet gaan over allerlei ambtelijke en geestelijke zaken. Die zijn des kerkenraads. Natuurlijk is er op huisbezoek of in een persoonlijk contact een broederlijk gesprek mogelijk. Want we hebben samen de gemeente voor te staan in verbondenheid. Onder ambtelijke leiding. Zo heeft de Heere dat ingesteld. En zo wil Hij Zijn zegen geven.

De taal der bevinding [35]

Zeven schoften op een dag

ds. J. Schipper,
Leerdam

Na de val is enige verdienste van de kant van de mens om zo alsnog de zaligheid te verwerven ten enenmale uitgesloten. We hebben geen kwadrantenpenning om aan de schuld te kunnen voldoen.

En hoe moet nu die schuld vereffend worden? Als iemand bij een winkelier voor duizend euro schuld maakt en daarna alles betaalt wat hij haalt, dan blijft toch die oude schuld nog openstaan. En de winkelier kan hem hiervoor zelfs laten vervolgen. En nu kunt u ook zo uzelf proberen te verbeteren, maar die oude schuld is er nog. Die blijft openstaan. Wat zit dat verbond der werken toch diep in onze aderen! Als een mens er achter mag komen door het ontdekkende werk des Geestes wie hij nu eigenlijk geworden is door de zonde en wie hij nu is tegenover een heilig en rechtvaardig God, Die met de zonde geen gemeenschap kan hebben, is hij toch weer geneigd om door de werken een aangename gestalte voor God in te nemen. Hij komt in het werkhuis terecht. Vroeger zeiden ze: hij werkt zeven schoften op een dag.

Met vreze en beven

Wat is het dan nodig er achter te komen dat het op die wijze nooit zal lukken. Daar zorgt de Heere wel voor. Hij maakt een afgesneden zaak op aarde. Het loopt op een einde. Hoe moet het toch verder? Zo één

gaat leren die vraag te stellen van Zondag 5: 'Aangezien wij dan naar het rechtvaardig oordeel Gods... is er enig middel, waardoor wij deze straf kunnen ontgaan en wederom tot genade komen?' O, hij moet die geheel enige weg leren kennen. Hij moet leren kennen: de Weg, de Waarheid en het Leven! Er is immers een toeleidende weg tót Christus. Voor Hem moet plaats gemaakt worden, Die het einde der wet is. Om nu deel te mogen hebben aan Hem en aan de weldaden die door Hem in een weg van lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid verworven zijn.

Nee, de zondaar zal nooit door eigen krachten en werken de zaligheid kunnen verwerven. Het zal alleen kunnen uit louter genade door Gods Geest op grond van het gezegende Borgwerk van de Middelaar. Maar, zo zult u wellicht tegenwerpen, we lezen toch in Gods Woord: 'Werkt uws zelfs zaligheid met vreze en beven' (Filipp. 2:12b)? Inderdaad, maar deze woorden moeten wel in het verband worden gelezen, want dan zouden die woorden de schijn kunnen wekken dat de mens zelf door eigen werken en krachten en verdiensten de

zaligheid zou kunnen bewerkstelligen. Maar zo is het dus niet! Immers, Paulus spreekt hier nadrukkelijk tot Gods kinderen, in wie de Heere Zijn genadewerk is begonnen. Dat blijkt wel uit deze woorden: 'Vertrouwende ditzelve, dat Hij, Die in u een goed werk begonnen heeft, dat voleindigen zal tot op den dag van Jezus Christus' (Filipp. 1:6). Bovendien lezen we in vers 13: 'Want het is God, Die in u werkt beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen'.

In de Heere verblijd

Het woord 'schoften' kennen we als een scheldwoord. Maar in de uitdrukking 'zeven schoften op een dag' is 'schoft' een wat verouderd woord voor een deel van een werkdag zonder rustpauze. Bij zeven schoften op een dag blijft er nauwelijks tijd over om te slapen. Een nog bekende vervorming ervan is 'schafsten'. Dan gaan we juist wél rusten en de maaltijd gebruiken.

Tegenwoordig horen we de uitdrukking niet veel meer, maar bij onze oudere predikanten nog wel. In een meditatie van ds. G. Zwerus (1906-1968) over de tekst 'Want de droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekering tot zaligheid; maar de droefheid der wereld werkt den dood' (2 Kor. 7:10) lezen we de passage: 'Zorgvuldigheid en bekommernissen over begane zonden om die te beteren. Wat een schone vrucht: bekommerd over de zonde en naarstig (zeven schoften op een dag) werkende om zich te beteren, dat is om heilig voor God te leven. Kent ge die vrucht? Dat beginsel van de openbaring van het nieuwe leven? Zijt ge het missende en bespreekt ge toch een bekering? Kijk het dan toch eens na'.

Maar wat een gelukzaligheid om een keer uitgewerkt te raken en te vallen in de handen van Hem Die Zich doodgeliefd heeft voor Zijn Kerk. Daar sprak ds. Zwerus nog over in zijn laatste preek op zondag 11 augustus 1968 te Slikkerveer: 'Buiten Hem is de dood en een eeuwig zielsverderf. En gemeente, het is zo groot voor diegenen die nu ervaren mogen dat Hij gegeven wordt van de Vader, niet ten koste van het recht, maar gegeven van achter het recht. Als Hij gegeven wordt als de weg ter ontkoming voor hen die worden afgesneden in hun werkzaamheden buiten Christus. Dan zingen zij in de Heere verblijd'.

(wordt vervolgd)

Godsdienstonderwijs op de openbare basisschool

Ouders van leerlingen van openbare basisscholen en van samenwerkingsscholen mogen vragen of hun kinderen ook lessen godsdienstige of humanistische vorming kunnen krijgen.

De school biedt daarvoor ruimte en tijd binnen de normale schooltijden indien de aanvraag is goedgekeurd. Concreet betekent dit dat er voldoende leerlingen zijn om een groep te vormen.

Op ongeveer de helft van deze scholen worden zulke lessen gegeven. De scholen zijn verplicht in de schoolgids te vermelden dat ouders om deze lessen mogen vragen.

Jarenlang werden deze lessen door vrijwilligers gegeven totdat in 2009 de overheid besloot de lessen te gaan bekostigen. Sinds die tijd hebben de docenten een normaal arbeidscontract.

Lid van het CIO

Ook onze gemeenten zijn via het deputaatschap Kerk en Overheid als lid van het CIO (Interkerkelijk Contact in Overheidszaken) hierin betrokken. Onze vertegenwoordiger en contactpersoon in de Commissie Onderwijs van het CIO is dr. G. van der Hoek uit Krimpen aan den IJssel. Deze commissie adviseert bij de organisatie van protestantse godsdienstlessen en

bij ander onderwijskundig overheidsbeleid. Onze contactpersoon overlegt met deputaten Kerk en Overheid als het gaat over regelgeving door de overheid. Zo werden ook adviezen gegeven in de discussies over de vrijheid van onderwijs (artikel 23 van de Grondwet). Met de werkgroep Onderwijs van het deputaatschap Kerk, Gezin, Jeugd en Onderwijs wordt weer afgestemd over onderwijs-inhoudelijke zaken. Ook zijn er goede contacten met de Vereniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs (VGS). In 2018 mochten op deze manier 23.000 kinderen Bijbellessen volgen van protestantse docenten.

Leden van onze gemeenten

Op sommige plaatsen zijn ook leden van de Gereformeerde Gemeenten als docent actief in het geven van protestants godsdienstig vormingsonderwijs. Bij een vorige peiling bleek dat ongeveer 10 docenten van onze gemeenten zijn ingeschakeld. Dat is een bescheiden bijdrage: er zijn over het hele land verspreid in totaal ongeveer 300 docenten voor het protestants vormingsonderwijs.

We vragen op dit moment de bijzondere aandacht van de plaatselijke kerkenraden voor deze bijzondere lessen en voor de docenten die deze lessen mogen geven. De leerkracht is weliswaar in dienst van de landelijke Stichting Protestants Centrum voor Godsdienstig Vormingsonderwijs (PC GVO), maar is zeer gebaat bij de steun, het meeleven en gebed van de plaatselijke kerken.

De docenten mogen de boodschap van Gods Woord op eenvoudige wijze doorgeven. En dat aan kinderen voor wie deze lessen vaak de enige mogelijkheid zijn om deze boodschap te horen. Wat is daarvoor wijsheid, liefde en hulp van de Heere onmisbaar nodig! Om op heel eenvoudige wijze de Bijbelse geschiedenissen te vertellen en aan het hart te leggen.

In praktisch opzicht zou het goed zijn als kerkenraden op plaatselijk niveau inhoudelijk een bijdrage leveren en de betrokken docenten steunen. Dat kan door als kerkenraad te participeren in een plaatselijke werkgroep van de Stichting Protestants Centrum voor Godsdienstig Vormingsonderwijs. Juist in dat plaatselijke overleg is het mogelijk om uit te leggen welke punten wij onmisbaar geacht in het vertellen van de Bijbelse geschiedenissen.

Contactmomenten

Om dit te coördineren, doen we hierbij de volgende verzoeken:

- zouden kerkenraden die betrokken zijn -of betrokken willen worden- bij dit plaatselijke protestants godsdienstig vormingsonderwijs dit willen melden bij de hieronder genoemde contactpersoon.
- zouden docenten die voor deze lessen al werkzaam zijn, zich willen melden en aangeven of zij geïnteresseerd zijn in een contactmoment om ervaringen uit te wisselen met elkaar en anderen die ervaring hebben met (kinder)evangelisatie?
- Er zijn regelmatig vacatures: ook zij die geïnteresseerd zijn in het geven van deze lessen en in de opleiding tot bevoegd docent kunnen dit melden. Zie ook: www.pcgvo.nl

Contactpersoon: G. van der Hoek,
Fort Rijnauwen 23, 2926 VH
Krimpen a/d IJssel, tel. 0180-700123;
e-mail gvanderhoek@kliksafe.nl

Namens deputaten Kerk en Overheid
ds. F. Mulder, voorzitter
drs. J.N. van de Poel, secretaris

Verdwenen gemeente: Maastricht [1]

Koud was het, die eerste keer dat ds. A. Verhagen in Maastricht voorging. Drie graden onder nul. Dat greep de predikant echter niet het meest aan. 'Dat het kerkelijke en geestelijke leven nog lager stond dan de thermometer aangaf, dat vervulde mij met diepe indrukken', schreef hij.

L. Vogelaar,
Scherpenzeel

manneling met een schipperspet, deed aanvankelijk het gebed voor de predicatie, herinnerde de Apeldoornse arts J.C. Houtman zich uit zijn kinderjaren. Keur, Klap of Kooman las daarna de preek. Hun kinderen kregen na de dienst catechisatie van Burgers. Toen hij dat niet meer kon, nam J. Kooman het over, eerst op zondag in het zaaltje, later op een doordeweekse avond in zijn huis.

De dichtstbijzijnde gemeente, Aalburg, lag wel zo'n 150 kilometer ver weg. Omdat er in Maastricht geen ambtsdragers waren, konden de sacramenten niet worden bediend en kon een bezoekende predikant ook de zegen niet uitspreken. 'Het meenemen van ouderlingen brengt groote bezwaren met zich mede', meldde de classis Rotterdam begin 1939 op de Particuliere Synode. In Eindhoven was er hetzelfde probleem. De synode besloot in beide plaatsen een poging te doen ambtsdragers aan te stellen. In Maastricht was D. Keur in 1940 diaken.

Monumentale kerk

Het pand aan de Sint Bernardusstraat waar de diensten werden gehouden, was een monument uit 1743. 'In de gang waar we binnenkwamen, was links vrijwel meteen een deur', herinnerde Houtman zich. 'Daarachter woonde een oude vrouw. We zagen haar al van een afstandje, want ze leunde vaak over de vensterbank. In de gang was ook een deur naar rechts, naar ons kerkzaaltje. Binnen stond een paraplubak met kapstok. In die bak stond de 'hengel' waarmee werd gecollecteerd. Elk gezin had zijn vaste rijtje stoelen: het gezin Keur de tweede rij, het gezin van Klap (die later diaken was) de derde rij, mevrouw Kooman en haar kinderen daarachter en de jongere broer Klap en ons gezin de vijfde of zesde rij. Van der Meulen en zijn vrouw (Kampenaren) ergens voorin, dicht bij de kachel; mevrouw Lindner en haar zoontje Klaas achterin'. Met de rug naar de drie ramen. Die waren dichtgeplakt, maar er zat een gaatje in het folie en daar gluurde de straatjeugd soms naar binnen.

Zingen gebeurde zonder orgel; een van de mannen zette in. Houtman herinnerde zich dat ook de familie Evers, afkomstig uit Strijen, enige tijd naar de diensten kwam. Dat gezin woonde in Beek, waar de vader en de zonen voor de kasteelheer van Genbroek het onderhoud van zijn landgoed verzorgden.

(wordt vervolgd)

De Middelburgse predikant was op uitnodiging van J. van de Panne naar Limburg afgereisd. Van de Panne, de eerste evangelist van onze gemeenten, werkte meestal in Brabant, maar had nu ook in Maastricht Bijbels verspreid. Eind 1933 huurde hij daar de lutherse kerk en liet ds. Verhagen voorgaan. Het was maar een klein groepje dat zich onder het gehoor van de predikant zette. De meeste mannen waren waterstaatsambtenaren uit Zeeland. Ze waren in Zuid-Limburg terechtgekomen door hun werk. De latere ds. Chr. van de Woestijne bijvoorbeeld: hij was van voorjaar 1932 tot december 1934 betrokken bij de aanleg van het Julianakanaal. Anderen woonden er al eerder. In 1930 ontving ds. G.H. Kersten vanuit Maastricht een gift voor de Theologische School. En in 1934 opnieuw: 'Zelfs de vrienden in Maastricht hielden een collecte in hun samenzijn'. Inmiddels werden er dus diensten gehouden. Na de samenkomst die Van de Panne had belegd, begon de groep preken te lezen, eerst bij iemand thuis, later in een gehoord zaaltje: Sint Bernardusstraat 14, net ten westen van de Maasboulevard. Er was in 1934 sprake van een 'Comité' en een 'Vereeniging Gereform. Maastricht'.

Zonder ambtsdragers

Ds. W.C. Lamain kwam er preken. Op 30 januari 1935 wees de Noordelijke Parti-

Het kerkje aan de Sint Bernardusstraat.

culiere Synode daarom Rotterdam-Zuid aan als gemeente 'die leiding zal geven aan de kerkelijke beweging te Maastricht'. Ds. Lamain stelde voor schipper Burgers bij acclamatie tot ouderling te benoemen en de heren Caron en Kooman tot diaken. Caron bedankte en ook de anderen werden niet bevestigd. Ze verrichtten intussen wel het werk dat nodig was. 'Meneer Burgers, een oud

Boekennieuws

"In Koninklijke dienst. Predikanten, oefenaars en evangelisten (deel 2)", L. Vogelaar (red.), uitg. De Banier, Apeldoorn; 262 pag.; € 23,95.

In Koninklijke dienst. Predikanten, oefenaars en evangelisten (deel 2)

Dit boek bevat 32 levensbeschrijvingen, geschreven door zeventien medewerkers. Van predikanten en evangelisten die de Gereformeerde Gemeenten hebben gediend zijn elf schetsen opgenomen. Het gaat om de predikanten A. Bac, T.M. van Dijk, A.F. Honkoop, C. de Jongste, J. Karens, P. Melis, J. Mol, Chr. van der Poel en L. Terlouw en de evangelisten L. Versteeg en J. Witte. Verder bevat het boek de levensschetsen van ds. J. de Groot, ds. T. Klok, ds. F. Mallan en ds. A. Wink. We lezen in deze schetsen van Gods leiding in het persoonlijke en ambtelijke leven.

Daarnaast zijn er ook levensbeschrijvingen (ongeveer de helft van het boek) van mensen die minder bekend waren of zelfs volslagen onbekend.

Als het goed is, gaat het in een levensbeschrijving in de eerste plaats om de Koning van de Kerk. Dan moeten de dienaren ook werkelijk in koninklijke dienst werkzaam geweest zijn. Dat is gelukkig het geval met het overgrote deel van de personen die beschreven zijn.

Een enkele keer denk je: wat doet deze persoon in dit boek? Uit wat bijvoorbeeld over ds. S. Pennekamp geschreven wordt, blijkt dat hij geen enkele affiniteit had met de Schriftuurlijk-bevindelijke waarheid. En dan gaat het in zes van de zeven bladzijden ook nog eens over moeilijkheden.

Soms zijn er dingen die vragen oproepen. Ds. J. de Rooij (1812-1884) was door vrienden gevraagd naar Amerika te komen. Hij zag ertegen op. 'Hij gevoelde zich echter bemoedigd door het Bijbelwoord dat de Heere zou 'maken, dat gij zonder zorg zijt'. Deze woorden staan inderdaad in de Bijbel, maar ze werden gesproken door de overpriesters toen ze de wachters bij het graf met een leugen op pad hadden gestuurd. Om zo iets om te buigen naar een Goddelijke belofte gaat te ver.

Aan dit boek ligt veel speurwerk ten grondslag. Uitgebreide overzichten van geschriften en literatuur en een persoonsnamenregister completeren het boek. De 'kleine kerkgeschiedenis' is met deze uitgave weer een mooie uitgave rijker geworden.

A. Bel, Vlaardingen

"Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan...", (meditaties over gelijkenissen uit de Bijbel), ds. B.J. van Boven, uitg. De Ramshoorn, Goes; 116 pag.; € 23,50.

Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan...

Onze geliefde medebroeder ds. B.J. van Boven zal zich de uitspraak ook wel kunnen herinneren van één van onze leermeesters in het verleden op de Theologische School. 'Bij de meest bekende gedeelten in de Schrift is misschien wel het meest de verlichting des Heilige Geestes van node en lezen we snel over belangrijke zaken heen'.

Deze bundel met 52 meditaties over gelijkenissen in de Bijbel getuigt echter van gedegen onderzoek en van veel eerbied voor de Heilige Schrift. Zo moge het waar zijn, zoals Christus Zelf in Matthéüs 13 getuigt: 'Daarom, een iegelijk schriftgeleerde, in het Koninkrijk der hemelen onderwezen, is gelijk een heer des huizes, die uit zijn schat nieuwe en oude dingen voortbrengt'.

Mij trof onder meer wat op bladzijde 46 staat: 'En nu zullen al die arbeiders zich alleen maar kunnen verwonderen over de verkiezende liefde van de Vader, de arbeidzame liefde van de Zoon en de toepassende liefde van de Heilige Geest. Hebben we dat ene woord 'genade' al leren spellen? Er zal een eeuwigheid voor nodig zijn om dat te bewonderen!'

Dit is maar één voorbeeld hoe het werk van een drie-enig God

steeds doorklinkt in deze meditaties. Er volgt dan een persoonlijke spits in de noodzakelijke bevinding van het hart. Het is verleidelijk meer te citeren, wat echter niet de bedoeling van een recensie is. Een paar keer zag ik een kleine taalfout, wat verder niets afdoet aan de keurige uitgave van uitgeverij De Ramshoorn. Prachtige afbeeldingen en treffende gedichten maken dit boek tot een waardevol geheel, voor zowel persoonlijk gebruik als voor gebruik in het gezin en op de vereniging. Graag wil ik aansluiten bij de wens op de allerlaatste pagina: 'Soli Deo Gloria'. De Heere stelle deze overdenkingen tot een rijke en eeuwige zegen.

ds. A.J. de Waard, Nieuwdorp

Los van God

P.C. Beeke, Middelburg

Is er hier iets loos? Als iets loos is, is het leeg. Je mist wat. Spoor-loos verdwenen betekent: nergens een spoor. Een dak-loze heeft geen dak boven zijn hoofd.

Bij 'loos alarm' (foto) blijkt er toch niets aan de hand te zijn. *Fout-loos* is niemand, oud of jong maakt niet uit. Soms denken jonge mensen: ik ben *waarde-loos*. Dat mag je nooit zeggen. 'Gij dan, o mens, hoe waard, hoe groot in eer', zegt de Heere (Psalm 49). Zul je Hem niet tegenspreken?

Markus vertelt over iemand die zogenaamd rijk was. Maar wat heb je als je de hele wereld wint, en je ziel niet gered is. Dan is je leven zonder inhoud, dus leeg,

leven-loos. En dat is hetzelfde als... dood. Een Middelburgse dominee zei: 'Wij zijn *genade-loos* geboren. Zonder genade. Een mooie wereld kan je ziel niet redden, het zijn altijd rozen met doornen. Ziel verloren, alles verloren. Maar ook: ziel gewonnen, alles gewonnen. Maar heb je genade en mis je verder alles, dan heb je toch genoeg. Wie genadeloos blijft, is een moordenaar van zijn (haar) eigen ziel!' Iets om over na te denken.

Op catechisatie legde diezelfde dominee (hij heette Smijtegelt) het woord *godde-loos* uit. Zonder God dus. Alleen. Je leeft alleen en je sterft alleen en je staat voor Gods rechterstoel alleen. Zonder Jezus. Goddeloos betekent midden in de wereld leven en de zonde liefhebben. Of misschien meeleven met de kerk en luis-

teren naar de preek. Maar ondertussen los van God. Goddeloos... Is jouw leven los van God, een leeg huis? Aan de buitenkant lijkt het nog wat, toch mis je eerlijk gezegd alles. Dat is écht alarm! Kan het veranderen? Het antwoord staat in Psalm 86. De Heere is lankmoedig, zeer barmhartig, overvloedig in genade, groot van waarheid, *einde-loos* goed! Goed zonder einde.

vervolgverhaal

83

Palko de kleine evangelist

J.W. van den Berg

De hutten van de houthakkers zijn alle op slot en verlaten. Nee, toch niet! Eén deur staat wagenwijd open.

Binnen zegt een stem: 'Kom Dunaj, we gaan'. Een jongen van een jaar of tien komt naar buiten, gevolgd door een grote hond. 'Ik zal grootvaders boor, die hij vergeten was, hier neerleggen. Dunaj, zo kunnen we hem gemakkelijk terugvinden'. Palko, want hij is het, trekt de deur van de hut dicht en staat dan even besluiteloos rond te kijken. Dunaj heeft een konijntje geroken en volgt, z'n neus vlakbij de grond, het spoor. Palko merkt het niet. Wat is er veel gebeurd sinds hij in het vroege voorjaar de deur van de hut opendeed. Blijde en droeve dingen. Wie had

ooit kunnen denken dat hij een vader en een moeder zou krijgen. Een echte vader en moeder! Hij ziet het weer voor zich.

De deur van de hut stond open toen hij met zijn vader het bospad afkwam. 'Moeder!' had hij geroepen, 'Moeder!' Ze was hem met open armen tegemoet gerend. 'Mischko, Mischko!' Ze sloeg haar armen zo vast om hem heen, alsof ze hem nooit, nooit meer los zou laten. De tranen stroomden over haar wangen, tranen van blijdschap en dankbaarheid. En verleden week had hij een grootmoe-

der gekregen. Ze was met zijn vader uit de stad gekomen om bij hen te wonen in grootvaders huis. Dat is groot genoeg, alle meubelen van zijn vader en moeder konden er ook nog bij. En elke avond leest zijn vader voor uit het Boek van de man, die zo lang in de grot bij de Zonnevallei heeft gewoond.

Als Palko aan het Boek en zijn Zonnevallei denkt, schudt hij alle andere gedachten van zich af. 'Dunaj!' roept hij, 'kom, we gaan!' De hond komt aangerend en loopt even later gehoorzaam achter zijn baasje het zo bekende pad op naar de grot.

Kerknieuws

HERDENKINGSDIENST ELSPEET

Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Geref. Gemeente van Elspeet wordt op dinsdag 17 september (19.00 uur) een herdenkingsdienst gehouden in het eigen kerkgebouw. Voorganger is ds. G. van Manen. Na de dienst wordt het jubileumboek overhandigd. Voor de genodigden is er na de dienst gelegenheid om in gebouw "De Nachtegaal" een kop koffie te drinken. Ook wordt daar het jubileumboek overhandigd.

Namens de kerkenraad, scriba J.A. Jobse

WIJZIGING KERKELIJK JAARBOEK

Pag. 195, Krabbendijke

Koster is nu: M.W.A. van Westerveld,
J.W. Frisostraat 1, 4413 CA Krabbendijke;
e-mail: kosterggkrabbendijke@kliksafe.nl

Berichten

ZANGAVONDEN

Elspeet - Kerk Geref. Gemeente, zat. 17 aug., 19.15 uur, vakantiekoor Nunspeet, leiding stud. M.G. van Middendorp, collecte voor commissie vakantieweken.

Tholen - Kerk Geref. Gemeente, zat. 31 aug., 19.45 uur, psalmzangavond met bovenstemgroep, Peter Wildeman, orgel, leiding ds. M. Blok; collecte voor ZGG.

FIETSDAG BEEKBERGEN

Het comité fietstochten uit Beekbergen organiseert op zat. **24 augustus** de jaarlijkse fietsdag voor het hele gezin. Dit jaar wordt er voor twee doelen gefietst: voor Simon de Looier in Amsterdam en voor de nieuwbouw van de kerk in Beekbergen. Start: bij de kerk (Ruitersmolenweg 29), tussen 09.30 en 11.00 uur. Inschrijfgeld: € 4,- p.p. met een maximum van € 15,- per gezin. Meer informatie: www.fietstochtbeekbergen.nl

Welgelukzalig zijn zij, die Zijn
getuigenissen onderhouden,
die Hem van ganser harte zoeken.

Psalm 119:2

Enerlei wedervaart de rechtvaardige en de goddeloze, zo dien, die God dient als die Hem niet dient. En boven dat alles, de tegenspoeden der rechtvaardigen zijn vaak vele. Hun pad is menigmaal niet op rozen, maar leidt veelal door de diepte. Gods volk heeft echter iets dat de wereld niet kent.

Paulus was van God gegrepen, door God bekeerd, door God vrijgemaakt in het bloed des Lams en verzegeld met de Heilige Geest der belofte. Alle grond buiten Christus was hij verloren, en hij

was geborgen en gevonden in die eeuwige Immanuël, in Wie de grondslag van zijn zaligheid lag, maar ook de sterkte en de kracht van zijn leven.

Paulus was van God gekend van voor de grondlegging der wereld, hij was gekend in de tijd van het welbehagen, en hij was nooit een ogenblik uit Gods oog en hart. God Zelf vergezelde hem op al zijn wegen, persoonlijk en ambtelijk. In welke ongelegenheden hij ook kwam, hij kon met David zeggen: 'Gij blijft mij bij in alle tegenspoeden.'

Hij was niet vreemd aan druk en kruis, teleurstellingen en ontmoedigingen, maar

EEN STEM UIT HET VERLEDEN

in tijden van nood gaf God hem moed en krachten.

O, onbekeerde medereiziger, dat uw diepe ellende en armoede u niet onbekend bleef, maar dat God uw ogen ervoor opende. Zeg zelf eens, kan de wereld u verschaffen wat God Zijn volk schenkt? Kunt u in de zonde die vermakingen en bevestigingen vinden, die God uit genade Zijn volk verleent? Wees eerlijk met uzelf, bent u God ooit tegengekomen zoals Paulus daar ervaring van had?

Toch zal het noodzakelijk zijn om getroost te kunnen leven en eenmaal zalig te sterven. Ons leven is maar een handbreed gesteld en onze leeftijd is als niets. Elk ogenblik kan ons leven afgesneden worden. Elk moment kunnen wij opgeroepen worden voor de Rechter van hemel en aarde. Leer toch bedenken wat tot uw eeuwige vrede dient!

God opene uw ogen. Christus velle u neder, opdat u voor die Koning in het stof leerde bukken en om genade leerde smeken.

Kerkdiensten

ZONDAG 18 AUGUSTUS 2019

Aagtekerke 9.30 en 18.30 uur ds. A.P. Baaijens; Aalburg 9.30 en 18.00 uur ds. C. Hogchem; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. W. Visscher; Amsterdam 10.00 (H.A.) en 16.30 uur ds. J.B. Zippro; Apeldoorn 10.00 en 16.00 uur ds. R.A.M. Visser; Arnhem 10.00 uur (H.D.) ds. J. IJsselstein en 19.00 uur ds. R.A.M. Visser; Barendrecht 10.00 uur ds. W. Silfhout en 19.00 uur ds. C. van Ruitenburg; Barneveld-Centrum 9.30 en 19.00 uur ds. E.J. Boudewijn; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. A. Schreuder; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. H.A. van Zetten; Berkenwoude 10.00 uur ds. J. Driessen en 19.00 uur ds. G. Clements; Bodegraven 16.00 uur ds. P. Mulder; Borssele 9.30 en 18.00 uur ds. D. de Wit; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. J.J. Tanis; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 uur ds. H. Brons en 16.30 uur ds. A. Verschuure; Capelle a/d IJssel-West 18.30 uur ds. M.T. Al-Chalabi; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. B.J. van Boven; Den Haag-Scheveningen 15.30 uur ds. M.H. Schot; Deventer 15.00 uur ds. H. van der Heiden; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. K. Boeder; Doetinchem 9.30 en 15.00 uur ds. A.A. Brugge; Drachten 9.30 en 19.00 uur stud. J. Beens; Eindhoven 16.00 uur ds. R. Kattenberg; Emmeloord 16.00 uur ds. J. IJsselstein; Enkhuizen 9.30 en 16.00 uur ds. G. Heijkamp; Enschede 10.00 en 15.00 uur ds. S.W. Janse; Enter 9.30 en 18.30 uur ds. G.J. van Aalst; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. J.B. Huisman; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. G. van Manen; Goes 9.30 uur ds. C. Harinck en 14.00 uur ds. C. van Krimpen; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. G. Clements; Goudswaard 15.00 uur kand. G.P. van Nieuw Amerongen; 's-Gravenpolder 18.00 uur stud. P.C. Vlot; Groningen 16.00 uur stud. J. Beens; Haamstede 10.00 en 18.30 uur ds. H.J. Agteresch; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 11.30 en 18.30 uur ds. M.H. Schot; Hilversum 15.30 uur ds. C.J. Meeuse; Hoedekenskerke 16.30 uur ds. C. Harinck; Hoogeveen 9.30 uur ds. B. Labee en 19.00 uur ds. D.W. Tuinier; Houten 10.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil en 19.00 uur ds. W. Harinck; Kampen 9.30 en 15.30 uur ds. D.W. Tuinier; Kamperland 15.00 uur ds. G. Pater; Kapelle-Biezeling 15.00 uur ds. D. de Wit;

Katwijk aan Zee 10.00 en 16.00 uur stud. P.J. de Raaf; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur stud. G.P. van Nieuw Amerongen; Kootwijkerbroek 19.00 uur ds. G. Beens; Kortgene 16.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur (H.D.) ds. J. van Laar; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. C. van Ruitenburg; Leerdam 14.30 uur ds. F. Mulder; Leiderdorp 18.30 uur stud. P.J. de Raaf; Lelystad 16.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Marknesse 15.00 uur ds. B. Labee; Meliskerke 9.30 en 19.00 uur ds. S. Maljaars; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelburg-Zuid 9.30 en 15.30 uur stud. P.C. Vlot; Middelhamis 9.30 en 18.00 uur ds. G.J.N. Moens; Mijdrecht 15.30 uur ds. J.B. Huisman; Moerkapelle 19.00 uur ds. G.J. Baan; Naaldwijk 9.30 en 16.00 uur ds. M.T. Al-Chalabi; Nieuwdorp 9.30 en 18.30 uur ds. A.J. de Waard; Nieuwer ter Aa 10.00 en 15.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Nieuwerkerk 14.30 uur ds. K. Boeder; Nieuwe-Tonge 15.00 uur ds. M. Blok; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur ds. J.W. Verweij; Nisse 14.30 uur ds. S. Maljaars; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. A. Schot; Ooltgensplaat 14.30 uur ds. P.D. den Haan; Oostburg 15.00 uur ds. A.P. Baaijens; Oosterend 10.00 en 16.30 uur ds. A. Vermeij; Oostkapelle 9.30 en 16.00 uur ds. M. Joosse; Oostvoorne 14.00 uur ds. G.J. Baan; Opheusden 10.00 (H.D.) en 17.30 uur ds. W. Mouw; Ouddorp 9.30 en 18.30 uur ds. G. Pater; Oudemirdum 9.30 en 19.00 uur ds. C.A. van Dieren; Oude-Tonge 15.00 uur ds. G.J.N. Moens; Poederoijen 15.30 uur ds. A.T. Huijser; Poortugaal 18.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Poortvliet 10.00 en 14.30 uur stud. L. van der Kuijl; Puttershoek 19.00 uur ds. L. Blok; Rhenen 10.00 en 18.00 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk 9.00 en 16.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Ridderkerk-Slikkerveer 19.00 uur ds. A. Verschuure; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur ds. J. Schipper; Rijssen-Zuid 18.30 uur ds. S.W. Janse; Rilland-Bath 14.00 uur ds. A.J. de Waard; Rotterdam-Alexanderpolder 16.30 uur ds. J. Driessen; Rotterdam-Centrum 17.00 uur ds. W. Silfhout; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 en 16.30 uur ds. G. Hoogerland; Rotterdam-Zuidwijk 10.00 en 16.30 uur ds. G.J. Baan; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. M. Blok; Scherpenzeel 10.30 en 18.30 uur ds. C.J. Meeuse; Sint Philipsland 17.00 uur stud. L. van der Kuijl; Sliedrecht

9.30 en 18.00 uur ds. A.T. Huijser; Soest 18.30 uur ds. A. Schot; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur ds. J.J. van Eeckevelde; Terwolde - De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. B. van der Heiden; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. P.D. den Haan; Tricht-Geldermalsen 10.00 en 18.30 uur ds. P. Mulder; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. E. Bakker; Utrecht 10.00 en 16.00 uur ds. W. Harinck; Vlaarding 10.00 uur ds. A. Verschuure en 16.30 uur ds. H. Brons; Vlissingen 16.00 uur ds. H.J. Agteresch; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. M. Karens; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. A.H. Verhoef; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. H. van der Heiden; Westkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. J. de Kok; Wierden 14.00 uur ds. J. Schipper en 18.30 uur ds. A.A. Brugge; Yerseke 9.30 en 18.00 uur (H.D.) ds. C. van Krimpen; Zoetermeer 15.00 uur ds. H.A. van Zetten; Zwolle 15.00 uur ds. A. Schreuder.

DINSDAG 20 AUGUSTUS 2019

Berkenwoude 19.30 uur ds. C. van Krimpen; Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. G. Beens; De Valk-Wekerom 19.30 uur ds. B.J. van Boven; Enter 19.30 uur ds. A.T. Huijser; Leerdam 19.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Leiderdorp 19.30 uur ds. J.W. Verweij; Melissant 19.30 uur ds. G. Hoogerland; Middelhamis 19.30 uur ds. M. Karens; Oosterland 19.30 uur ds. P. Mulder; Opperdoes 19.30 uur ds. W. Harinck; Oudemirdum 19.30 uur ds. A. Verschuure; Oude-Tonge 19.30 uur ds. F. Mulder; Uddel 19.30 uur ds. E.J. Boudewijn.

WOENSDAG 21 AUGUSTUS 2019

Alphen a/d Rijn 19.30 uur ds. G. Pater; Goes 14.30 uur (bevestigingsdienst) ds. J.M.D. de Heer en 19.00 uur (intrededienst) ds. G.P. van Nieuw Amerongen; Herkingen 19.30 uur ds. G.W.S. Mulder.

DONDERDAG 22 AUGUSTUS 2019

Barendrecht 19.30 uur ds. W.J. Karels; Genemuiden 19.30 uur ds. W. Mouw; Hoogeveen 19.30 uur ds. P. Mulder; Kapelle-Biezeling 19.30 uur ds. J.J. van Eeckevelde; Katwijk aan Zee 19.45 uur ds. K. Boeder; Krabbendijke 19.30 uur ds. A.P. Baaijens; Kruiningen 19.30 uur (H.D.) ds. M. Karens; Middelburg-Centrum 19.30 uur (GBS-dienst) ds. A.T. Huijser; Nieuwerkerk 19.30 uur ds. C.J. Meeuse; Oostvoorne 19.30 uur ds. S. Maljaars; Ouddorp 19.30 uur (voor de zending) ds. P.D. den Haan; Stolwijk 19.30 uur ds. B.J. van Boven; Zwolle 19.30 uur ds. C. van Ruitenburg.

VRIJDAG 23 AUGUSTUS 2019

Krimpen a/d IJssel 13.30 uur (huw.bev.) ds. G.J. van Aalst; Moerkapelle 15.00 uur (huw.bev.)

ds. G.W.S. Mulder; Scherpenzeel 14.00 uur (huw.bev.) ds. J.B. Huisman; Terwolde - De Vecht 14.30 uur (huw.bev.) ds. A. Schreuder.

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 18 AUGUSTUS 2019

Alkmaar (Willem Buytewechstraat 2, Alkmaar) 10.00 en 16.30 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 l) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 en 12.00 uur (Bijbeluur) evang. S. de Visser en 16.00 uur leesdienst; Merksem (Jaak de Boeckstraat 21-23, Merksem) 10.00 en 16.30 uur evang. A. van Setten; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

EVANGELISATIEPOSTEN

Alkmaar:

Evangelisatiepost 'Bij de Bron', Willem Buytewechstraat 2, 1816 GL Alkmaar; samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 16.30 uur. Openingsdagen: dinsdag t/m zaterdag van 11.00 - 15.00 uur. Tel. 072-5129195 email info@bijdebronalkmaar.nl website www.bijdebronalkmaar.nl

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman. Evangelisatiepost 'Bij Simon de Looier'; Looiersgracht 70-72, 1016 VT Amsterdam. Tel. 020-6227742 / 06-83571391 Website: www.bijsimondelooier.nl Informatie: amsterdam@bijbelcentrum.nl Samenkomsten zondags 10:30 uur en 17:00 uur. Openingsdagen: dinsdag t/m zaterdag 10:00-12:00 en 12:30-15:30 uur.

Breda:

Inloopcentrum 'De Lichtboei', Vriesdongen 1, Breda Contactadres: info@inloopdelichtboei.nl Openingsdagen: dinsdag en zaterdag 10.00-12.30 uur. Voor actuele informatie: www.inloopdelichtboei.nl

Oase Fietstocht

D.V. **dinsdag 27 augustus** houden we onze jaarlijkse fietstocht over de kop van het mooie eiland Goeree-Overflakkee. Er is weer een prachtige route uitgezet en onderweg hebben we een gezellige tussenstop met koffie/thee en wat lekkers. De opbrengst is voor Diaconaal gastenhuis de Oase in Ouddorp.

Voor meer info,

www.diaconaalgastenhuisdeoase.nl.

Vertrekpunt: Kwekerij Klepper

Oudelandseweg 27 in Ouddorp.

Vertrektijd: tussen 18.30 en 19.00.

Kosten: € 3,- p.p. en 12,50 p. gezin.

Na afloop is het mogelijk om een ijsje/broodje kroket/frikandel te kopen.

Wij hopen u te ontmoeten!

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-l te Emmen; samenkomsten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur. Inloophuis de Hoeksteen: Kolhoopstraat 24, Emmen. Openingsdagen: elke dinsdag, donderdag, vrijdag en zaterdagmiddag van 13:30 tot 16:30 uur. Tel. 0591 - 653915 www.inloophuisdehoeksteen.nl

Den Haag:

Inloopcentrum 'Het Kompas', Apeldoornse laan 228, Den Haag De openingsdagen van de inloop zijn op dinsdag, vrijdag en zaterdag van 10.30 uur tot 15.30 uur; tussen de middag is de inloop gesloten van 12.30 tot 13.30 uur. De inloop is op woensdag en donderdag geopend van 10.30 tot 12.30 uur, soms ook op donderdagmiddag. www.inloophuisdhetkompas.nl; 070 2050008. denhaag@bijbelcentrum.nl

Leeuwarden:

Evangelist S. de Visser; kerkgebouw Achter de Hoven 2-c; samenkomsten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur. Op vakantie in Friesland? Welkom in onze inloop, die geopend is op donderdag, vrijdag en zaterdag van 11.00 tot 15.00 uur. Bekijk ook eens onze site: www.inloophuisachterdehoven.nl

Merksem:

Evangelist A. van Setten; protestants centrum "De Bron", Jaak de Boeckstraat 21-23; samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 16.30 uur. Geopend van dinsdag t/m donderdag van 13.00-16.00 uur.

Rotterdam:

Inloop- en Bijbelcentrum 'In de Gouwstraat', Gouwstraat 36-b, Rotterdam-Charlois. De inloop is geopend van dinsdag tot en met zaterdag tussen 10.00 en 16.00 uur.

Tilburg:

Evangelist H.J. van den Boogaart; Kerkruimte: Offenbachstraat 105 Tilburg; samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 18.30 u. Het inloopcentrum: Het Kruispunt, is geopend op di, wo en do van 14.00-17.00 u. Vr. van 10.00-15.00 u.

Utrecht/Leidsche Rijn:

Bijbelcentrum 'De Hoeksteen', Monarchvlinderlaan 200, Utrecht. Wilt u meer weten over ons werk in de wijk Leidsche Rijn? www.hoeksteen-leidscherijn.nl

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

INDIEN DE HEERE WIL EN WIJ LEVEN

Advertenties

En de Koning zal antwoorden en tot hen zeggen: Voorwaar zeg Ik u: Voor zoveel gij dit een van deze Mijn minste broeders gedaan hebt, zo hebt gij dat Mij gedaan

Mattheüs 25:40

De kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente Utrecht heeft met verdriet kennisgenomen van het overlijden van hun oud-ambtsbroeder

Brand Jacob Ravenhorst

In de leeftijd van 85 jaar.

Van 1997 tot 2011 heeft hij de gemeente als diaken gediend. Met dankbaarheid denken wij terug aan het ambtelijk werk dat hij in deze periode getrouw in het midden van de gemeente heeft verricht.

Wij wensen mevrouw Ravenhorst met haar kinderen en kleinkinderen de nabijheid en troost van de Heere toe in dit grote verdriet.

Namens de kerkenraad van de
Gereformeerde Gemeente Utrecht, ds. W. Harinck, preses
H.J. Nijsink, scriba

2 Timotheus 2:19a

Na een langdurige ziekte is, in de Hope des Eeuwigen Levens, overleden mijn innig geliefde en zorgzame zuster

Magelina Jacoba Adriana Lagendijk - Sanderse

sinds 13 juni 1989 weduwe van J.L. Lagendijk

Yerseke, 9 augustus 1924

Weesp, 5 augustus 2019

De Heere sterke en troost mij in dit zo groot verdriet.

Haar diepbedroefde zuster,
J.M.J. Sanderse

Aetsveldselaan 4
1381 EA Weesp

Op donderdag 8 augustus heeft de bijzetting in het familiegraf plaatsgevonden op begraafplaats Landscreon in Weesp.

PSALMZANGAVOND met bovenstem
Gouda – Ger. Gem.
D.V. za 31 aug. / 19.30 / gratis!
Bovenst.groep Waddinxveen & Wouterswoude
Organist: Pieter Heykoop

PSALMZANGAVOND + bovenstem
ORGANIST: PIETER HEYKOOP
Doornspijk – Herv. Dorpskerk
D.V. za. 24 aug. - 19.30 uur

**Tevredenheid
door kwaliteit,
met behoud
van identiteit**

Werken in de Kraamzorg!

We zijn op zoek
naar oproep
kraamverzorgenden

Informatie/sollicitatie
0187-48 91 73 www.shgzorg.nl

Te huur in Kootwijkerbroek:
vrijstaande woning met 3 slaapkamers
en een flinke bergruimte voor
max. 1 1/2 jaar. Tel. 06 53405696.

Goedeboeken
nieuw en tweedehands
Kerkbuurt 30, Sliedrecht
0184-769003
www.goedeboeken.nl

HULPVERLENING
o.a. somberheid, gezin of relatie, rouw,
angst, trauma, seksueel misbruik

COACHING
o.a. burnout, zelfbeeld, grenzen
AD(H)D, narcisme, identiteitsontwikke-
ling

TRAINING
o.a. DISC. Houd me vast, KIDS,
weerbaarheid, negatief zelfbeeld

TOERUSTING
o.a. kerkenraden, verenigingen,
onderwijs, zorg, bedrijven

010- 7 411 411 info@praktijkdenuij.nl
www.praktijkdenuij.nl

**Praktijk
den Uijl**

Vanuit de aanvullende verzekering worden u en
uw kinderen veelal gedeeltelijk vergoed door de
ziektelastverzekeraars en ProLife.
De praktijk is vrijgesteld van de eigen bijdrage.

Nieuwerkerk aan den IJssel – Barneveld –
Yerseke

DE VLOERENKONING.NL
Betrouwbaar-goed-voordelig!
De beste kwaliteit en de grootste
Collectie PVC Vloeren & vakkundig
gelegd! Bel Arie voor een thuisafpraak:
06-19557166

HARKES
Begravenissen

Voorofscheweg 15a
2771 MA Boskoop
harkesbegravenissen.nl
0172 - 21 21 22

**WIJ VERZORGEN ALLEEN
BEGRAVENISSEN**

ES Vakanties
Vakanties in eigen sfeer

Voordelig met het hele gezin in eigen
sfeer naar zon, water en bergen?
Vanaf € 495,- per week staat uw
stacaravan in Oostenrijk klaar.
Nederlandstalige kerkdiensten en
animatieteam voor jong en oud.
Info: www.es-vakanties.nl
of bel: 055 3030083.

www.villaweijpoort.nl
Bijeenkomsten, zakelijk en privé.
Nieuwerbrug. Midden in het Groene Hart
van Holland. Laat u verrassen!

Zoekt u een mediator
of
organisatie-adviseur?

Bel: 06 - 53868881

www.bvissermediation.nl
www.bvisserconsultancy.nl

Vakantie in Nederland
Heerlijk > Na-zomer-en in Ommen -
Hardenberg Terschelling v.a € 175 p.w
bel 0512-516096 - kijk op
www.vdsluisvakanties.nl

Begrafenisondernehmung

Treur

Kroostweg 22
3704 ED Zeist
030 692 42 58
06 573 156 89
info@begrafenisondernehmungtreur.nl

www.begrafenisondernehmungtreur.nl

Welkom in onze **B&B in Koudhoorn** voor
een nachtje, weekend of (mid)week.
Mét of zonder ontbijt.
Ga naar www.dewekpot.nl of bel voor
info 0577461136/0623577271

Annette van Maaren (Msc.)
Reformatisch Psycholoog

PH

Haastrecht Oudewater
Montfoort Gouda
0348-558000 of 06-42504158
www.phhaastrecht.nl
Psychologische Hulpverlening

www.deroeboeken.nl
Vanaf NU al uw bestellingen
GRATIS verzonden (binnen Ned.)

**Psychologenpraktijk
 Brouwer**

- Onderzoek
- Advies
- Begeleiding
- Behandeling

**Hulpverlening aan kinderen,
 jongeren en volwassenen**

Bij o.a.: ADHD · angst · burn-out ·
 depressie · faalangst · fobie ·
 gedragsproblemen · identiteitspro-
 blemen · lichamelijke spannings-
 klachten · negatief zelfbeeld ·
 onzekerheid · opvoedingsproble-
 men · paniek · piekeren · PDD-
 NOS · relatieproblemen · slaap-
 problemen · somberheid · span-
 ning · stress · syndroom van
 Asperger.

Voor verdere informatie en aanmelding:

T 0180 - 42 69 55
 E info@psychbrouwer.nl
 I www.psychbrouwer.nl

Vestigingen in Ridderkerk, Barneveld en Meteren

De Verrassing
 Bungalowpark

**Welkom
 terug op
 ons park!**

**Al 60 jaar
 verrassend op Texel!**

www.deverrassing.nl | 0222 31 89 06

KLASSIEKE ORGELS...

Johannus
 Eminent
 Domus
 Monarke
 Cantilena
 enz.

Ruime ervaring
 in zaal- en
 kerkorgels

**Stolk
 Orgels**

NIEUWERKERK A/D IJSSEL
 Vrijheidslaan 55 - tel. (0180) 31 56 52

Krabbedijkje
 Nederhemert Nrd.
 Papendrecht

www.stolkorgels.nl

 sinds 1973

VAN MANEN
 meesterlijke interieurs

kerkbanken | kerkstoelen | kansels
 bankstoffering | doopvonts | lessenaars
 collectezakken | liturgieborden

www.meesterlijke-interieurs.nl

NU OOK IN DE HOEKSCHE WAARD

VAN WAGENINGEN
 BEGRAFENISVERZORGING

Na ruim 50 jaar als familiebedrijf op
 Goeree-Overflakkee werkzaam te zijn
 geweest willen wij onze activiteiten
 uitbreiden naar de Hoeksche Waard.

Ons familiebedrijf kenmerkt zich door betrokkenheid,
 betrouwbaarheid en persoonlijk contact.

Wij verzorgen alleen begrafenissen.

Voor informatie:
 J. van Wageningen
 Westdijk 31, 3244 BM Nieuwe Tonge
 Telefoon 0187 651616 Mobiel 06 53241569

www.begrafenisverzorgingvanwageningen.nl

**Reformatrice
 Psychologenpraktijk
 Nederland**

Reformatrice Psychologenpraktijk Nederland
 biedt identiteit bewuste behandeling en begeleiding
 en psychologisch onderzoek aan volwassenen,
 jongeren en kinderen met psychosociale en
 psychologische vragen en problemen.

Ohmweg 1g, 2952 BD Alblasterdam
 078 - 69 32 808 of info@rpnederland.nl
 Bezoek onze website voor meer informatie,
 de tarieven en aanmelding.
 www.rpnederland.nl

Identiteitsbewust · Persoonlijk · Vertrouwelij · Doelgericht

Boekhandel
De ZONNEBLOEM

Orpstraat 164 - Scherpenzeel (gld)
 033-2774355
 www.boekhandeldezonnebloem.nl

 begrafenisverzorging
Den Hollander

- Alleen begrafenissen
- Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst rouwcentrum of thuis met koeling
- Dag en nacht bereikbaar

Mozartlaan 13
 3131ES Vlaardingen
 010 - 460 05 09
 info@tdenh.nl
 www.begrafenisverzorgingdenhollander.nl

Colofon

De Saambinder
 Kerkelijk weekblad van de
 Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofredacteur: ds. G.J. van Aalst

Redacteurs: ds. B. Labee, J. van't Hul

Redactiesecretaris: J. van't Hul

Bijdragen van medewerkers

ds. G.J. van Aalst
 Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
 T 0186-576990
 E givanaalst@kliksafe.nl

**Boeken ter recensie en vragen voor
 rubriek "Vraag en antwoord"**

ds. B. Labee
 Kerkewijk 115a, 3904 JA Veenendaal
 T 0318-51 35 97
 E b.labee@kliksafe.nl

**Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk),
 berichten en meditaties:**

J. van't Hul
 Lierdererf 19, 7364 BD Lieren
 T 0651-622260
 E jvthul@kliksafe.nl

**Aanlevertijd van kerknieuws en bericht-
 en: uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór de
 datum van verschijning van De Saam-
 binder in de daarop volgende week.**

**Opgaven kerkdiensten
 en beroepingswerk**

Bureau voor Kerkelijke Dienstverlening,
 postbus 608, 3440 AP Woerden
 T 0348-489900
 E saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan

Verloop drukkerij
 postbus 33, 2950 AA Alblasterdam
 T 078-6912899
 E saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen uiterlijk donderdag
 vóór de week van verschijning aange-
 leverd te zijn. Rouwadvertenties uiterlijk
 maandagmorgen 9 uur.

Advertenties € 1,35 per mm.
 Familieberichten € 0,45 per mm.
 Deze prijzen zijn excl. 21% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
 Bureau voor Kerkelijke Dienstverlening
 postbus 608, 3440 AP Woerden
 T 0348-489900
 E saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden

IBAN: NL11 INGB 0000 0643 27 t.n.v. De
 Saambinder-abonnementen te Woerden.

**Abonnementsprijzen
 (bij vooruitbetaling):**

voor Nederland: € 14,50 per halfjaar
 (te betalen per 1 april en 1 oktober)

voor het buitenland*: € 150,00 per jaar
 *afwijkend tarief voor:
 Canada: \$ 165, USA: \$ 140

Correspondentieadres Noord-Amerika

Mr. A.M. Berman
 3340 Culp Rd. Unit 11
 Vineland Stn. ON LOR 2E0
 T 905 562 1331
 E amberman47@gmail.com

De redactie behoudt zich het recht voor
 ingezonden bijdragen, kerknieuws, beri-
 chten en advertenties zonder overleg aan
 te passen, in te korten of zonder opgave
 van reden niet te plaatsen.

De redactie aanvaardt geen enkele
 aansprakelijkheid betreffende de inhoud
 van de advertenties en de (recensies van
 de) aangekondigde boeken.

de Saambinder *Bewuste keuze*

Ds. Labee over:

Berijmde psalmen

Kan de Heere gezongen psalmen gebruiken tot ware bekering? Kunnen Gods kinderen vertroost worden door berijmde, niet-geïnspireerde psalmversjes? Wat moeten we met berijmde psalmen die zo afwijken van de onberijmde tekst?

Wat de Heere gebruikt

Bij de eerste vraag moesten we denken aan ds. A. Comrie (1706-1774). In de zesde preek uit de 'Verhandeling van enige eigenschappen des Zaligmakenden Geloofs' heeft hij geschreven over de wedergeboorte. We gebruiken hier de woorden uit de prachtige, hertaalde versie (C. Bregman, 2012). Duidelijk legt Comrie uit, dat er voor de wedergeboorte een zaad moet zijn dat op een geschikte manier wordt neergelegd. Wat is nu in de wedergeboorte dit levenwekkende zaad? Het zal duidelijk zijn dat dit uitsluitend Gods Woord is. Comrie verwijst onder meer naar het woord van Petrus: 'Gij die wedergeboren zijt, niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwig blijvende Woord Gods' (1 Petr.1:23). Het Woord is een scherp tweesnijdend zwaard, een vuur en een hamer om het stenen hart te vermorselen. Maar onmiddellijk zegt hij erbij, dat er een almachtige kracht van God nodig is die zich paart bij dat Woord: Gods Geest. Vervolgens legt Comrie uit hoe dat dan gaat. Eigenlijk wil hij dan uiteenzetten op welke manier dat zaad van de wedergeboorte in het hart wordt gebracht. Voor een deel is dat 'inwendig' en dus voor ons verborgen. Dit kan beter worden gevoeld dan beschreven. Maar er is ook een 'uitwendig' deel. Dan worden in deze preek

wel elf zaken genoemd die de Heere gebruiken kan. Comrie noemt bijvoorbeeld een vrome opvoeding, het horen van getuigenissen van Gods kinderen of dromen(!) tijdens nachtelijke uren. Soms komt het zaad in het hart door een grote nieuwsgierigheid om wat anders en nieuws te horen of zelfs spotlust waardoor men zich zet onder de prediking... Wel, in dit rijtje zou ik ook gezongen psalmen willen plaatsen. Al deze dingen gebruikt de Heere om mensen bij Zijn Woord te brengen. Dus niet die droom of de mooie berijmde psalm maar Gods Woord is en blijft - onder de beademing van Gods Geest - hét middel tot bekering. Opmerkelijk is dat Comrie sterk wijst op de prediking. Door de dwaasheid der prediking wil God mensen zaligmaken. Het eenvoudige Woord van God moet het doen. 'Menigmaal door een geringe uitleg'.

Waarmee de Heere vertroost

In dat spoor ligt ook het antwoord op de tweede vraag. De Heere kan vele dingen gebruiken om de ziel van Zijn kinderen te verkwikken. Ook al is de berijming van onze psalmen inderdaad niet geïnspireerd, de Heere heeft al zo menigmaal door de gezongen psalmen harten willen raken. En opnieuw willen we benadrukken dat het altijd een *manier* is om te brengen bij het beschreven of gepredikte Woord. Ja, om vervolgens door het vleesgeworden Woord, Jezus Christus, te brengen in de gemeenschap met God. Wat kunnen onze berijmde psalmen soms trefzeker de kern van de prediking verwoorden! Tot op hoge leeftijd, met afnemende gedachten, blijven de psalmregels menigmaal bewaard in het hoofd. Wat een zegen als sommige regels ingegrift zijn in de harten van hen, Die de Heere hebben lief gekregen.

Helaas is het waar dat de berijming van 1773 soms afwijkt van de onberijmde tekst. Meer dan de berijming van Datheen (1531-1588) zijn er gedachten in verwerkt die we niet terugvinden in het door Gods Geest geïnspireerde Psalmenboek. Tegelijk is er heel veel berijmde tekst die - al is het dan niet letterlijk - wel de kern van de onberijmde Psalmen vertolkt. In dat licht eindigen we met Psalm 147 vers 1a:

'Laat 's HEEREN lof ten hemel rijzen;
Hoe goed is 't onzen God te prijzen!
't Betaamt ons psalmen aan te heffen,
Die lieflijk zijn, en harten treffen.'

S

VRAAG?

Heb jij/hebt u ook een vraag? Mogelijke vragen over onderwerpen binnen de doelstelling van De Saambinder kun jij/kunt u mailen naar ds. B. Labee of hem per post toezenden (zie colofon). Er volgt -zo mogelijk- altijd een reactie.

Echter alleen als de redactie het waardevol acht voor de lezers, volgt een antwoord op jouw/uw vraag in een nummer van De Saambinder.

Graag wel wat geduld. Er liggen nog tientallen vragen op een reactie te wachten.

